

KŁAŚĆ SIĘ (70) *vb impf*

się (35), sie (35).

W inf a jasne, w sg praet i con m a pochylone, w pozostałych formach a jasne (w tym 2 r. błędne znakowanie).

inf kłaść się (8). ◇ *praes 1 sg* kładę się (4). ◇ *3 sg* kładzie się (27) [w tym: *BudBib* I 371e marg, 376e marg, *BudNT* Ii6, *SkarJedn* 386, *SkarŻyw* 92, *CzechRozm* 63, *LatHar* 332 marg, *WujNT* 78 marg, *SarnStat* 1306 może *impers praes od KŁAŚĆ*]. ◇ *3 pl* kładą się (7). ◇ *praet 1 sg m* -m się kładł (1). ◇ *3 sg f* kładła się (1). ◇ *3 pl m pers* kładli się (1). *subst* kładły się (2). ◇ *fut 2 pl m pers* będziecie się kłaść (1). ◇ *3 pl m pers* będą się kłaść (2). ◇ *imp 2 sg* kładź się (1). ◇ *3 sg* niechaj się kładzie (1). ◇ *con 3 sg m* by się kładł (1). *f* by się kładła (1). *n* by się kładło (1). ◇ *con praet 3 sg m* by się był kładł (1). ◇ *part praes act* kładąc się (10).

Sł stp s.v. kłaść, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

I. W funkcji zwrotnej (41) :

1. W znaczeniu konkretnym (37) :

a. O istotach żywych: ludziach i zwierzętach: zmieniać własną pozycję z pionowej na poziomą (32) : *Mącz* 70b; *Recubo* – *Znowu* *fię* kładę. *Calep* 900b.

kłaść się jakim [= udając jakiego] (4): *Bowiem* *Lis* *iuż* *fię* *chorym*, *iuż* *fię* *martwym* *kładzie*: *Iednák* *to* *czy*ni *kurom* *y* *gęsiom* *ná* *zdrádzie*. *KlonWor* **.

W połączeniu szeregowym (1): *Postępuie/ poftawa*; *iefli* *кто* *nie* *gada/ Nádfłuchuie*: *kładzie* *fię/ wftáie* *y* *pośiada*. *KlonWor* 5.

Zwroty: »kłaść się na łoże« (1): *Czáfem* *chorobę* *zmysli/ kładzie* *fię* *ná* *łoże*: *A* *ták* *go* *flugá* *práwnie* *zápozwać* *nie* *może*. *KlonWor* 73.

»mostem się kłaść« = klaniać się bardzo nisko, okazywać pokorne uniżenie (3): *ále* *málo* *mi* *w.m.* *ofo*bnych *ludzi* *pokażełz/ ktorzyby* *białęgłowy* *bárzo* *łobie* *ważyli/ chocia* *podczás* *drugi/ dla* *iákiey* *fkrytey* *przyczyny/ vlata/ y* *mołtem* *fię* *kładzie*. *GórnDworz* *Vv; CzechRozm* 247; *Ani* *pláŕz* *gdýc* *Fortuná* *twarz* *iálná* *pokaże/ Ni* *fię* *mołtem* *kładź* *gdy* *cię* *niepogodá* *fkarze*. *RybGęśli* *C*.

»do nog się kłaść« (1): *Ale* *bełtye* *do* *nog* *fię* *ich* *kładły*. *SkarŻyw* 532.

W przeni (2) :

Fraza: »kładą się lasy« (1): *A* *prze* *to* *łrogié* *obłoków* *trzáfkánié* *Kładá* *fię* *łáfy/ á* *piórun* *gdzie* *zmierzy* *Zle* *nie* *vderzy*. *KochPieś* 31.

Zwrot: »mostem się kłaść« (1): *Ze* *wás* *nigdy* *nie* *mógł* *mieć* *przyiaćielá* *z* *brody/ By* *fię* *był* *iéy* *y* *mołtem* *kładł*. *KochBr* 151.

Przeni: Płózić się (o pewnych gatunkach roślin) (3) :

Zwrot: »kłaść się po ziemi« [szyk zmienny] (3): *á* *drugi* *ieft* *ktory* *zowá* *łporiłzem/ ktore* *ziele* [!] *kładzie* *fię* *po* *ziemi* *maiącz* *łiłtki* *iakoby* *ruta* *FalZioł* *I* 20c, *V* 116; *Chamaecissus*, *Genus* *est* *hederae*, *Złota* *nác* *która* *fię* *po* *ziemi* *kładzie* *nie* *roście* *w* *zgóré*. *Mącz* 50d.

a. Udawać się na nocny spoczynek, iść spać; eubitum ire *Mącz* (18) : *a* *potim* *wipiwlzy* *ten* *firop* *wezmy* *ty* *piłuly* *kladącz* *fię*. *FalZioł* *I* 5a; *RejWiz* 91 v; *BielSpr* 54; *SkarŻyw* 580; *Iełczem* *ći* *fię* *dziś* *niekładł/ co* *zá* *długié* *łpánie?* *KochFr* 49, 114; *LatHar* 73, *Aaa*3.

W przeciwstawieniu: »kłaść się ... wsta(wa)ć« (8): *SeklKat* F2v; Obaczay kiedy fię kładą y kiedy wftaią [*Sessionem eorum et resurrectionem eorum aspice*]/ żeciem ia iest piofnká ich. *BibRadz Thren* 3/63; *BielKron* 464v; Postremus cuhitum eat, Gołpodarż pierwey niechay wftawa/ á napozniey fię kładzie. *Mącz* 70a; Przeto cię y kładąc fye/ y wftaiąc chwalemy *KochPs* 65; *CzechEp* 114; *GostGosp* 22; *LatHar* 10.

Zwroty: »na łozku się kłaść« (1): Snu cieiefne⁸⁰ bárzo máło vzywála: rzadko fię na łozku fwym/ ná ktonie nie było okrom flomy/ kładła *SkarŻyw* 581.

»kłaść się spać« = *abire a. ire in somnum, collocare se in cubili, componere se thalamo, dare corpus a. se somno, dari in lectum, decumbere (in lectulo), ire cubitum a. dormitum, mandare quieti fessum corpus, ponere se toro, proficisci ad dormiendum a. ad somnum, sternere corpus somno Cn* (1): Też połykać kadzidło na nocz kładąc fię fpać/ barzo pomaga. *FalZioł* V 77v.

b. *Rozpościerać się na powierzchni, tu o wojsku: rozkładać się, rozbijać się obozem* (5) : áż rzeki wyfychały nád ktoremi fię kładli. *BielKron* 117.

W przeciwstawieniu: »ruszać się z miejsca ... kłaść się« (1): Gdy fię będziecie rulfác z miefcá/ Lewitowie zložą Przybytek: á gdy fię będziecie kłaść/ w zdzwigną. *Leop Num* 1/51.

Zwroty: »kłaść się z namioty« (1): Synowie lepak Ifraelfcy będą fię kłaść znamioty fwemi [*Metabuntur ... castra*]/ káždy w fwym Huffie y pod Chorągwią fwoią *Leop Num* 1/52.

»kłaść się obozem« (1): Oppugno, Obliegam/ Kładę fię obozem fzturmować. *Mącz* 330b.

Szereg: »kłaść się a rozbić namioty« (4): Wfłyfcty fynowie Ifraelfey/ będą fię kłaść á rozbiją namioty [*castrametabuntur*] fwoie według Huffow/ Chorągwi á znakow/ y fámiliey fwoich *Leop Num* 2/2.

2. *W odniesieniu do treści, sensu* (4) :

a. *Okazywać się w celu wywołania reakcji, wzbudzenia uwagi, dokonania oceny* (2) :

Zwroty: »kłaść się przed oczy« (1): Temu kto chce fluchác á powolen być/ kładę fię przed oczy *Leop* *B4v.

»na sztych się kłaść« = *porównywać się, zestawiać się, przeciwstawiać się* (1): iżem ia y thu/ y owdzie cożkolwiek fwego przyložył/ nápełniáiąc te mieyfcá/ ktorichem przefłąpił/ nie s Káftiglionem człowiekiem ták wielkim iáko iest/ ná fzytch fię kładąc. *GórnDworz* B6v.

b. *Traktować się, uważać się; tu: oceniać się* (2) :

Zwroty: »niżej kłaść się« (1): Im cię wysłzéy podniešie/y w możność vftroi Fortuná/ tym fię tobie niżéy kłaść przyftoi. *GórnTroas* 22.

»kłaść się [z kim] rowno« = *przyrównywać się* (1): Nie kładę fię ia s tymi tám rowno/ wielkie tho głowy były *GórnDworz* K5v.

II. *W funkcji biernej; być kładzionym* (29) :

1. *W znaczeniu konkretnym* (23) :

A. *Być umieszczanym na powierzchni lub wewnątrz czegoś (o przedmiotach materialnych)* (2) :

Zwrot: »na ofiarę kłaść się« (1): Chleb tylo á Wino z wodą miefżáne/ ná ofiarę kłaść fię ma. *SkarJedn* 317.

a. *Być chowanym, grzebanym (o zmarłych)* (1) : A od tego czáfu Wátykan przezwáli Leoninem/ gdzye fię Papieżowie połpolicie kładą *BielKron* 171.

B. *Układać się, być rozmieszczanym (tu w funkcji charakteryzującej wygląd) (1)* : Lift około prętu długo á gęłtho się kładzie *FalZioł* I 154d.

C. *Być pisanym, kreślonym, zamaczanym (7)* : bo Lo przez Alef piłze/ ácz Rábinowie mówią że się tu Alef miałto Wau kładzie. *BudBib* I 371c *marg*; *BudNT przedm* d3v; takowé /ż/ z punktem miąłzym, nigdy się po /c/ nie kładzie, żeby się miało razem wymáwiác *JanNKar* E2, E3, Fv, F4v [2 r.].

D. *Być umieszczanym w jakimś systemie (13)* :

a. *Być umieszczanym w tekście (12)* : Ale co się tknie tych lámych/ od których to błogółáwienítwo pochodzi/ po Bogu lámym/ który się tak tu iáko y tám wprzód kładzie: tedy ná to zezwolić nie mogę. *CzechRozm* 46v; Włzáków iefliby koinu był tak bárzo porządek miły obiecádlowy/ tedy y ten się tu kładzie ná końcu. *SarnStat* 1306.

α. *Być użytym, używanym, znaleźć zastosowanie w tekście (o jakimś słowie) (10)* : Alleluia/ áłbo Allelu iach/ dwoje Zydowskie słowo/ ktore częłto się w tym rozdziale kładzie/ wykłáda się chwálcie Powłzechnego/ áłbo chwálcie Páná. *LatHar* 332 *marg*.

αα. *Być używanym zamiennie, zamiast innego słowa (9)* :

kłaść się miasto czego (6): *BudBib* I 376c *marg*; *A Ian* 9. v 25.36.37. gdzie się Ekeinos on/ miałto Hutos ten kładzie. *CzechRozm* 63; *KlonŻal* B4v *marg*; Dufzá, wedle łpofobu ięzyká Zydowskiego miałto zdrowia ábo żywotá, częłto się w piśmie kładzie. *WujNT* 7 *marg*, 78 *marg*, 150 *marg*.

kłaść się za co (3): *BielKron* 463; y było łkońcá dni wyfechłé ále to póspolita/ w mo. Ebr. iż się dni zá latá/ ábo zá czáły kładá. *BudBib* I 197a *marg*; Bo też liczbę zowá Arithmos/ przyczynę Aetia/ księgi Wiwlos/ słowo Rhima. á włzákże to iedno słowo LOgos/ iáko się rzekłó/ kładzie się zá te włzytkie. *BudNT* li6.

b. *Być umieszczanym w czasie, tj. przyporządkowanym do określonego dnia w roku (1)* : Żywot S. Auftreberty Panny kłáźtorá Pauliáceńłkiego (*marg*) Trzeci dzień Márcá. Kładzie się v drugich 10. dniá Lutego. (-) *SkarŻyw* 192.

2. *W odniesieniu do treści, sensu (6)* :

a. *Być okazywanym w celu wywołania czyjejs reakcji (1)* :

Zwrot: »przed oczy się kłaść« (1): zrozumiałszy to co się tu przed oczy twoie kładzie/ łprzyiay zbáwieniu łwemu *SkarJedn* 386.

b. *Być przekazywanym do czyjejs wiadomości, być informacją (2)* : To się tu kładzie/ ábyś ony czytelniku obaczył/ iłz ci Heretykowie dziśieyłzy/ towarzysłtvo z duchy nieczyłtymi máiá *SkarŻyw* 92, 97.

c. *Być traktowanym, uważanym (3)* :

cum inf [tu bierny odpowiednik skłádni *A cum inf*] (1): Ty [rzeczy] záię ktore znamienicie palá albo odwilzáiá: ná trzecim łtopniu kładá się być. *FalZioł* [*8].

Fraza: »wina się kładzie [na kogo]« (1): ná tym obierániu Iudałzá dał to znác: áby nie záwždy winá się kładłá ná ty co wrzędniki obieráiá *SkarKaz* 611a.

Zwrot: »na fundament się kłaść« (1): OBwołaná y piłmem świętym [...] wćwierdzona rzecz iefł/ ktora się tu ná fundámént włzytkiego kładzie: iż łobie żaden o zbáwieniu wiecznym tułzyć nie może który się w iedności kościołá Bożego nie zámknie. *SkarJedn* 1.

Synonim: I.1.a. legać.

Formacje współrdzenne cf KŁAŚĆ.

Cf KŁADĄCY SIĘ, KŁADZIENIE, KŁADZIENIE SIĘ

RS